

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ
ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

О.П. ХАСЦЬКА

ЕКОНОМІКА АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

*для проведення практичних занять здобувачів першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми
навчання галузі знань - 20 Аграрні науки та продовольство
спеціальності - 208 Агроінженерія*

Вінниця 2022

Хасцька О.П. Економіка аграрного виробництва. Методичні вказівки для проведення практичних занять здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навчання галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство спеціальності 208 Агроінженерія. Вінниця, ВНАУ, 2022. 65 с.

Рецензенти:

Головня О.М., д.е.н., доцент кафедри менеджменту ЗЕД, ГРС та туризму, ВНАУ

Павлюк Т.І., к.е.н., доцент кафедри економіки та міжнародних відносин ВТЕІ КНТЕУ

Затверджено до виконання науково-методичною комісією ВНАУ (протокол № 7 від 17 березня 2022 року) за поданням навчально-методичної комісії факультету економіки та підприємництва (протокол № 7 від 14 березня 2022 року).

Коротка анотація:

Освітня компонента «Економіка аграрного виробництва» спрямована на отримання здобувачами однієї з важливих і універсальних компетентностей – розкриває перспективи підготовки фахівців з неекономічних спеціальностей з урахуванням національного, глобального рівня та інтеграції економічних процесів.

Мета викладання навчальної дисципліни – формування системи теоретичних і практичних знань і компетентностей щодо використання економічних моделей у наукових дослідженнях, здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність проявляти ініціативу у прийнятті підприємницьких рішень, здатність описувати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних та прикладних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

ЗМІСТ

Передмова	4
Опис навчальної дисципліни	7
Структура навчальної дисципліни	8
Забезпечення ОП компетностям та програмним результатам навчання	9
Форми та методи викладання та демонстрування результатів навчання	10
Критерії оцінювання результатів навчання	12
Зміст завдань відповідно тематики курсу	15
I. Основи діяльності аграрних підприємств	17
II. Ресурси аграрних підприємств та ефективність їх використання	29
Індивідуальні завдання	53
Перелік питань до екзамену з дисципліни	57
Список рекомендованої літератури	59

ПЕРЕДМОВА

Важливим осередком аграрного сектору економіки є аграрне виробництво – це, з одного боку, комплексний процес створення матеріальних благ, який охоплює його продуктивні сили і виробничі відносини, а з іншого – соціально-економічна система як одна із найважливіших підсистем всього господарського комплексу країни. Головним компонентом цієї системи виступає людина, що й визначає її соціальну сутність. Оскільки аграрний сектор функціонує заради людини, то для оцінювання його рівноважного стану використовується система соціально- економічних показників, які відображають реалізацію інтересів, ціннісні орієнтири працівників. Процес аграрного виробництва – це процес створення необхідних для суспільства продуктів на основі розвитку живих організмів в конкретних природно-економічних умовах. Основний зміст аграрної праці – комбінування способів і методів позитивного впливу на конкретні умови, постійний пошук найбільш сприятливих шляхів розвитку живих організмів.

Основна мета викладання дисципліни полягає у формуванні в студентів комплексу знань і практичних професійних навичок з організації, планування та управління на підприємствах аграрного напрямку.

Формування практичних навичок досягається шляхом проведення практичних занять, що сприяє закріпленню, поглибленню, систематизації та узагальненню знань студентів, отриманих в процесі навчання. Проводячи розрахунки економічних показників вони краще розуміють їх визначення та методику розрахунку.

Вивчення дисципліни «Економіка аграрного виробництва» має за мету надати студентам знання та практичні навички з питань економічних процесів, що відбуваються в

сільськогосподарському господарстві та пов'язані з використання ресурсів для забезпечення ефективності діяльності.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Економіка аграрного виробництва” є:

- володіти категоріальним апаратом та методологією дослідження;
- знати основні принципи економічних процесів на рівні суб'єктів господарювання;
- засвоїти сучасні методи дослідження економічних процесів;
- пояснити механізм розрахунку основних економічних показників;
- навчитися практично застосовувати здобуті знання, приймати оптимальні рішення на рівні суб'єктів аграрного сектору.

Задачі вивчення дисципліни – теоретична та практична підготовка, самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення, використовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування економічних рішень.

Предметом дослідження дисципліни «Економіка аграрного виробництва» є економіко-організаційні закономірності функціонування аграрного господарства України.

Міждисциплінарні зв'язки: основою для вивчення дисципліни «Економіка аграрного виробництва» є економічна теорія і регіональна економіка.

При вивченні навчальної дисципліни «Економіка аграрного виробництва» використовуються різні види лекцій: вступна, тематична, проблемна, лекція-диспут, інформаційна та завершальна. Під час лекцій використовуються методики

навчання: проектна технологія; розвиток критичного мислення; випереджувальна самостійна робота (перевернутий клас); навчання на основі досвіду (запрошення стейкхолдерів – гостьові лекції). Зміст практичних занять тісно переплітається зі змістом лекцій, які детально розглядаються під час висвітлення теоретичних питань, розв’язання задач та написання контрольних робіт.

Контроль рівня знань студентів здійснюється шляхом опитування на практичних заняттях, а також на індивідуальних консультаціях, самостійне опрацювання тестів відповідно до теми практичного заняття; самостійне розв’язання типових задач, ситуаційних вправ, та підсумовується іспитом.

Для співвіднесення обсягу окремих освітніх компонент (у кредитах ЄКТС) із фактичним навантаженням здобувачів (включно із самостійною роботою) застосовується логістичний та студентоцентрикований підхід. Відповідний зміст самостійної роботи з кожної дисципліни визначається робочою програмою та забезпечується методичними вказівками. Студентоцентризоване навчання у ВНАУ включає в себе форми і методи навчання, які переносять фокус освіти з викладача на студента (Положення про організацію освітнього процесу у Вінницькому національному аграрному університеті <https://vsau.org/assets/images/content/dokPDF/polozhennya-pro-organizaciju-osvitnogo-procesu.pdf>, Положення про внутрішню систему забезпечення якості вищої освіти у Вінницькому національному аграрному університеті <https://vsau.org/assets/images/content/dokPDF/polozhenya-pro-vnutrishniu-systemu.pdf>).

Для здобувачів, що навчаються за ОП Агроінженерія продовж викладання забезпечується академічна свобода.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни		
		денна форма навчання	заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 4	20 Аграрні науки та продовольство 208 Агроінженерія Освітньо-професійна програма Агроінженерія Перший (бакалаврський)	Вибіркова		
Атестацій – 2		Рік підготовки:		
Загальна кількість годин - 120		4-й		4-й
		Семестр		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента - 4		8-й		8-й
		Лекції		
		30 год.		2 год.
		Практичні, семінарські		
		28 год.		4 год.
		Лабораторні		
		Самостійна робота		
		62 год.		114 год
Індивідуальні завдання:				
Вид контролю: іспит				

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви блоків і тем	Кількість годин										
	денна форма						Заочна форма				
	усь го	у тому числі					усь ого	у тому числі			
л		п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.
Атестация I. «Основи діяльності аграрних підприємств»											
Предмет і метод дисципліни «Економіка аграрних підприємств»	8	2	2			4	6				6
Місце і роль сільського господарства в економіці держави та формуванні ринкового середовища. АПК України	8	2	2			4	8	2			6
Підприємство як основна ланка ринкової економіки. Види підприємств, їх організаційно-правові форми	8	2	2			4	8		1		7
Зовнішнє середовище діяльності аграрних підприємств у ринковій економіці	8	2	2			4	10				10
Земельні ресурси та ефективність їх використання	8	2	2			4	8		1		7
Основні засоби аграрних підприємств	8	2	2			4	8				8
Оборотні засоби аграрних підприємств	8	2	2			4	8				8
Разом	56	14	14			28	56	2	2		52
Атестация 2. «Ресурси аграрних підприємств та ефективність їх використання»											
Витрати на виробництво та реалізацію продукції. Поняття собівартості	8	2	2			4	8				8
Кінцеві результати діяльності аграрних підприємств	8	2	2			4	8				8
Трудові ресурси та продуктивність праці в сільському господарстві	8	2	2			4	8		1		7
Інвестиційні ресурси підприємств та їх ефективність	8	2	2			4	8		1		7
Матеріально-технічна база аграрних підприємств	8	2	2			4	8				8
Економічна ефективність виробництва продукції рослинництва та тваринництва	8	2	2			4	8				8
Розміщення, спеціалізація, концентрація і диверсифікація виробництва	8	2	1			5	8				8
Державне регулювання і підтримка доходів сільськогосподарського виробництва	8	2	1			5	8				8
Разом	64	16	14			34	64		2		62
Усього годин	120	30	28			62	120	2	4		114

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОП КОМПЕТНОСТЯМ ТА ПРОГРАМНИМ РЕЗУЛЬТАТАМ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен сформувавши такі програмні компетентності:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі агропромислового виробництва, що передбачає застосування певних знань та вмінь, технологічних методів та прийомів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні (фахові) компетентності

ФК12. Здатність аналізувати та систематизувати науково-технічну інформацію для організації матеріально-технічного забезпечення аграрного виробництва.

ФК14. Здатність здійснювати економічне обґрунтування доцільності застосування технологій та технічних засобів в агропромисловому виробництві, інженерно-технічних заходів з підтримання машинно-тракторного парку, фермської та іншої сільськогосподарської техніки в працездатному стані.

Програмні результати навчання

ПРН6. Формулювати нові ідеї та концепції розвитку агропромислового виробництва.

ПРН17. Вибирати та застосовувати механізовані технології відповідно до агрокліматичних умов та обґрунтовувати технології за економічними та якісними критеріями.

ПРН23. Аналізувати ринок продукції та сільськогосподарської техніки. Складати бізнес-плани виробництва сільськогосподарської продукції. Виконувати економічне обґрунтування технологічних процесів, технологій, матеріально-технічного забезпечення аграрного виробництва. Застосовувати методи управління проектами виробництва продукції рослинництва та тваринництва.

ПРН24. Організовувати виробничий процес підрозділів з технічного забезпечення агропромислових виробництв. Вивчення даної дисципліни формує у здобувачів освіти соціальні навички (soft skills): комунікативність (реалізується через: метод роботи в парах та групах, робота з інформаційними джерелами), робота в команді (реалізується через: метод проєктів), лідерські навички (реалізується через: робота в групах, метод проєктів).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Досягнення програмних результатів навчання за ОП здійснюється із застосуванням форм та методів навчання і викладання, які передбачені Положенням про організацію освітнього процесу у Вінницькому національному аграрному університеті

<https://vsau.org/assets/images/content/dokPDF/polozhennya-pro-organizaciju-osvitnogo-procesu.pdf>

Форми та методи, які застосовуються при викладанні на ОП сприяють покращенню програмних результатів, які оцінюються за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням у національну шкалу та шкалу ECTS, відповідно до Положення про порядок оцінювання знань здобувачів вищої освіти у

Вінницькому національному аграрному університеті
<https://vsau.org/assets/images/content/dokPDF/polozhennya-oczinyuvannya.pdf>

Студентоцентроване навчання у ВНАУ включає в себе форми і методи навчання, які переносять фокус освіти з викладача на студента (Положення про організацію освітнього процесу у Вінницькому національному аграрному університеті <https://vsau.org/assets/images/content/dokPDF/polozhennya-pro-organizaciju-osvitnogo-procesu.pdf>, Положення про внутрішню систему забезпечення якості вищої освіти у Вінницькому національному аграрному університеті <https://vsau.org/assets/images/content/dokPDF/polozhenya-pro-vnutrishniu-systemu.pdf>).

Форми поточного та підсумкового контролю

- екзамен;
- контрольна робота;
- тестування;
- розрахункові роботи;
- презентації;
- дослідницькі проекти;
- наукові проекти;
- самоконтроль;
- взаємоперевірка.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

	Вид навчальної діяльності	Бали
Атестація 1		
1	Участь у дискусіях на лекційних заняттях	2
2	Участь у роботі на практичних заняттях	6
3	Виконання домашніх завдань	4
4	Виконання контрольних робіт, тестування	10
5	Індивідуальні та групові творчі завдання (вирішення і письмове оформлення завдань, презентації за заданою проблемною тематикою, дослідницькі проекти)	8
Всього за атестацію 1		30
Атестація 2		
6	Участь у дискусіях на лекційних заняттях	2
7	Участь у роботі на практичних заняттях	6
8	Виконання домашніх завдань	4
9	Виконання контрольних робіт, тестування	10
10	Індивідуальні та групові творчі завдання (вирішення і письмове оформлення завдань, презентації за заданою проблемною тематикою, дослідницькі проекти)	8
Всього за атестацію 2		30
Показники наукової, інноваційної, навчальної, виховної роботи та студентської активності		10
Підсумкове тестування		30
Разом		100

У кінці семестру, здобувач вищої освіти може набрати до 60% підсумкової оцінки за виконання всіх видів робіт, що виконуються протягом семестру, до 10% за показники наукової, інноваційної, навчальної, виховної роботи та студентської активності і до 30% підсумкової оцінки - на екзамені.

Шкала оцінки знань студента

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
66-74	D	
60-65	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Якщо здобувач упродовж семестру за підсумками контрольних заходів набрав (отримав) менше половини максимальної оцінки з навчальної дисципліни (менше 35 балів), то він не допускається до заліку чи екзамену. Крім того, обов'язковим при мінімальній кількості балів за підсумками контрольних заходів є виконання індивідуальної творчої роботи (презентації).

Програма навчальної дисципліни передбачає врахування результатів неформальної та інформальної освіти при наявності підтверджуючих документів як окремі кредити вивчення навчальних дисциплін.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Участь у дискусіях на лекційних та практичних заняттях, виконання контрольних робіт, індивідуальні та групові творчі завдання, тестування	Критерії оцінювання
90-100%	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
73-89%	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
55-72%	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.
35-54%	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
15-34%	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.
0-15%	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

ЗМІСТ ЗАВДАНЬ ВІДПОВІДНО ТЕМАТИКИ КУРСУ

№	Назви теми	Кількість годин	
		ден	заоч
Атестація 1. Основи діяльності аграрних підприємств			
1.	Предмет і метод дисципліни «Економіка аграрних підприємств»	2	
2.	Місце і роль сільського господарства в економіці держави та формуванні ринкового середовища. АПК України	2	1
3.	Підприємство як основна ланка ринкової економіки. Види підприємств, їх організаційно-правові форми	2	1
4.	Зовнішнє середовище діяльності аграрних підприємств у ринковій економіці	2	
5.	Земельні ресурси та ефективність їх використання	2	
6.	Основні засоби аграрних підприємств	2	
7.	Оборотні засоби аграрних підприємств	2	
Атестація 2. Ресурси аграрних підприємств та ефективність їх використання			
8.	Витрати на виробництво та реалізацію продукції. Поняття собівартості	2	
9.	Кінцеві результати діяльності аграрних підприємств	2	
10.	Трудові ресурси та продуктивність праці в сільському господарстві	2	1
11.	Інвестиційні ресурси підприємств та їх ефективність	2	1
12.	Матеріально-технічна база аграрних підприємств	2	
13.	Економічна ефективність виробництва продукції рослинництва та тваринництва	2	
14.	Розміщення, спеціалізація, концентрація і диверсифікація виробництва	1	
15.	Державне регулювання і підтримка доходів сільськогосподарського виробництва	1	
РАЗОМ		28	4

САМОСТІЙНА РОБОТА

Тема	Зміст завдання	Кількість год.
1	Предмет і метод дисципліни «Економіка аграрних підприємств»	4
2	Місце і роль сільського господарства в економіці держави та формуванні ринкового середовища. АПК України	6
3	Підприємство як основна ланка ринкової економіки. Види підприємств, їх організаційно-правові форми	6
4	Зовнішнє середовище діяльності аграрних підприємств у ринковій економіці	8
5	Земельні ресурси та ефективність їх використання	6
6	Основні засоби аграрних підприємств	8
7	Оборотні засоби аграрних підприємств	8
8	Витрати на виробництво та реалізацію продукції. Поняття собівартості	6
9	Кінцеві результати діяльності аграрних підприємств	8
10	Трудові ресурси та продуктивність праці в сільському господарстві	6
11	Інвестиційні ресурси підприємств та їх ефективність	6
12	Матеріально-технічна база аграрних підприємств	8
13	Економічна ефективність виробництва продукції рослинництва та тваринництва	6
14	Розміщення, спеціалізація, концентрація і диверсифікація виробництва	8
15	Державне регулювання і підтримка доходів сільськогосподарського виробництва	8
	Разом	62

АТЕСТАЦІЯ 1. ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

ПРЕДМЕТ І МЕТОД ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ»

План заняття:

1. Аграрна економіка, її зміст і завдання
2. Предмет та завдання дисципліни Економіка аграрного виробництва
3. Методологія дисципліни Економіка аграрного виробництва
4. Специфічні методи дослідження Економіки аграрного виробництва

Мета та завдання: визначити сутність поняття «агропромисловий комплекс», перспективи розвитку АПК і посилення його можливостей у вирішенні проблеми продовольчої безпеки на національному і світовому рівнях.

Ключові поняття і терміни: агропромисловий комплекс; агропродуктовий комплекс; агропродовольчий комплекс; агропромислове виробництво; продовольча безпека; базові фактори виробництва; розвинуті фактори виробництва, сільське господарство.

Питання для самоконтролю:

1. Сутність понять «агропромисловий комплекс», «агропродуктовий комплекс», «агропродовольчий комплекс», «агропромислове виробництво».
2. Сільське господарство як центральна ланка АПК і його місце та роль в економіці країни.
3. Основні чинники, що впливають на ступінь інвестиційної привабливості сільського господарства та можливості його підвищення.
4. Методологія науки «Економіка аграрного виробництва»

МІСЦЕ І РОЛЬ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В ЕКОНОМІЦІ ДЕРЖАВИ ТА ФОРМУВАННІ РИНКОВОГО СЕРЕДОВИЩА АПК УКРАЇНИ

План заняття:

1. Місце і роль сільського господарства в економіці держави та формуванні ринкового середовища
2. Особливості сільського господарства
3. Причини аграрної кризи кінця ХХ сторіччя та форми її прояву
4. Стан розвитку сільського господарства в кінці ХХ і на початку ХХІ століття

Мета та завдання: макроекономічні параметри, за якими оцінюється місце і роль сільського господарства в економіці держави, та тенденції їх зміни; особливості сільського господарства, що ускладнюють розвиток галузі та управління агропромисловим виробництвом.

Ключові поняття і терміни: сільське господарство, аграрна криза, ринкове середовище, розвиток сільського господарства, продовольча безпека.

Питання для самоконтролю:

1. Місце АПК в забезпеченні продовольчої безпеки країни та основні методичні підходи до її виміру.
2. Сільське господарство як центральна ланка АПК і його місце та роль в економіці країни.
3. Особливості сільського господарства та їх вплив на економіку аграрних і переробних підприємств.

ПІДПРИЄМСТВО ЯК ОСНОВНА ЛАНКА РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ. ВИДИ ПІДПРИЄМСТВ, ЇХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ

План заняття:

1. Підприємство як економічний суб'єкт господарства
2. Функції підприємництва, види та принципи підприємницької діяльності
3. Теорії та моделі підприємств
4. Організаційно-правові форми підприємницької діяльності

Мета та завдання: економіка є ринковою, головною ланкою якої виступають підприємства. Підприємство – це самостійний суб'єкт господарювання, який має права юридичної особи і здійснює свою діяльність (виробничу, комерційну, науково-дослідну) з метою одержання прибутку. Тому вивчення підприємств, їх функцій, видів є актуальним та важливим завданням для України.

Ключові поняття і терміни: підприємство, підприємництво, сільськогосподарське (аграрне) підприємство, конкуренція, структурні ланки підприємства, види підприємств (приватне підприємство, колективне підприємство, господарське товариство, підприємство, яке засноване на власності об'єднання громадян, комунальне підприємство, державне підприємство, спільне підприємство, асоціації, корпорації, консорціуми, концерни).

Питання для самоконтролю:

1. Аграрне підприємство і його виробнича діяльність.
2. Цілі підприємства та їх класифікація.
3. Основні напрями діяльності підприємства.
4. Правові основи функціонування підприємства.
5. Роль підприємства в економіці країни.
6. Класифікація підприємств та їх види.

7. Види й організаційно-правові форми об'єднань підприємств.
8. Назвіть суб'єкти господарювання які функціонують в сільському господарстві.
9. Система виробничих та економічних показників діяльності підприємства.

ЗОВНІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

1. Сутність і характеристика зовнішнього середовища
2. Ринкове середовище господарювання підприємства
3. Методи оцінки зовнішнього середовища
4. Етапи проведення аналізу зовнішнього середовища

Мета та завдання: ознайомлення з сукупністю господарських суб'єктів, економічних, суспільних і природних умов, національних та міждержавних інституційних структур та інших зовнішніх щодо підприємства умов і чинників для функціонування зовнішнього середовища.

Ключові поняття і терміни: зовнішнє середовище, макросередовище, мікросередовище, ринкове середовище, фактори зовнішнього середовища, економічне середовище, природно-екологічне середовище, політико-правове середовище, соціально-культурне середовище, міжнародне середовище.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття внутрішнього і зовнішнього середовища господарювання підприємств
2. Мікросередовище діяльності підприємств агропромислового комплексу
3. Макросередовище функціонування підприємств агропромислового комплексу
4. Методичні підходи до аналізу та оцінювання зовнішнього середовища підприємств

ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

План заняття:

1. Характеристика земельних ресурсів України та їх розподіл між землекористувачами
2. Земельна реформа в Україні. Основи Земельного кодексу України
3. Методика паювання сільськогосподарських угідь
4. Земельний кадастр і грошова оцінка землі
5. Плата за землю сільськогосподарського призначення. Оренда землі. Поняття ринку землі
6. Інтенсивність та ефективність використання земельних ресурсів

Мета та завдання: визначити чому земля є основним засобом виробництва в сільському господарстві, поняття земельного кадастру, його складові та методичні підходи до здійснення нормативної та експертної оцінки землі, стан орендних земельних відносин в Україні; сутність ринку землі і ціни землі, а також сучасні проблеми функціонування ринку землі в Україні; методичні аспекти оцінювання ефективності використання богарних і меліорованих земель та шляхи її підвищення.

Ключові поняття і терміни: сільськогосподарські угіддя; родючість фунту; земельні відносини; земельний кадастр; бонітування землі; економічна оцінка землі; диференціальний рентний дохід; нормативна грошова оцінка земельних ділянок; фіксований сільськогосподарський податок; оренда землі; орендна плата; ринок земель; земельна рента; ціна землі; інтенсивність та ефективність використання землі; меліорація; водомісткість виробництва.

Практичні завдання:

Завдання 1. Визначити показники економічної ефективності використання с/г угідь у аграрному підприємстві і

проаналізувати їх зміну в динаміці (табл.).

Таблиця

Показники економічної ефективності використання
сільськогосподарських угідь у

Показники	По господарству			20 __ р. в % до 20 __ р.
	20 __р.	20 __ р.	20 __ р.	
Вихідні дані				
Валовий збір, ц.				
- зерна				
- цукрових буряків				
- соняшнику				
Валове виробництво, ц.				
- приросту ВРХ				
- приросту свиней				
- молока				
Площа с.-г. угідь, га.				
Площа ріллі, га.				
Виручка від реалізації продукції, тис. грн.				
Прибуток, тис. грн.				
Виробничі витрати, тис. грн..				
Розрахункові показники				
Натуральні показники:				
Вироблено на 100 га ріллі, ц.				
- зерна				
- цукрових буряків				
- соняшника				
- овочів				
- приросту свиней				
Вироблено на 100 га с.-г. угідь, ц.				
- приросту ВРХ				
- молока				
Вартісні показники:				
Вироблено на 1га. с.-г. угідь, грн.				
- товарної продукції				
- прибутку				
Окупність витрат, грн.				

Висновки

Питання для самоконтролю:

1. Особливості землі як засобу виробництва.
 2. Види родючості ґрунту.
 3. Земельний фонд України, його склад та структура.
 4. Категорії земель згідно із Земельним кодексом України, їх призначення.
 5. Земельні відносини, оренда та ринок землі
 6. Права та обов'язки землевласників і землекористувачів.
 7. Трансформація земельних угідь.
 8. Склад і структура землекористування підприємства.
 9. Склад і структура сільськогосподарських угідь.
 10. Визначення структури землекористування.
 11. Суть економічної оцінки землі, показники рівня ефективності її використання.
 12. Екологічні фактори впливу на ефективність використання земельних ресурсів.
- Формування та розвиток орендних земельних відносин в Україні.

ОСНОВНІ ЗАСОБИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

План заняття:

1. Економічна сутність, склад та структура основних засобів
2. Облік та оцінка основних засобів
3. Амортизація основних засобів та методи її нарахування
4. Оцінка ефективності використання основних засобів
5. Поняття виробничої потужності підприємств

Мета та завдання: навчитись визначати показники руху основних виробничих фондів та дати економічну оцінку забезпеченості господарства основними засобами та рівня їх використання.

Ключові поняття і терміни: коефіцієнти зростання, вибуття, оновлення, зношення, придатності;

фондозабезпеченість, фондоозброєність, фондovіддача, фондомісткість.

Практичні завдання:

Завдання 1. На підприємстві вартість основних фондів на початок звітного року становила 8 136 тис.грн. З 1 травня того самого року виведено основних фондів на загальну суму 1235 тис.грн., а з 1 листопада введено в дію нових основних фондів вартістю 1450 тис. грн. Обсяг реалізації продукції становив 9132 тис. грн., а загальна чисельність працівників - 250 чоловік.

Розрахувати: середньорічну вартість основних фондів; фондovіддачу і фондомісткість продукції; фондоозброєність праці на підприємстві.

Завдання 2. Визначити показники руху основних виробничих фондів в сільськогосподарському підприємстві.

Визначити і проаналізувати показники забезпеченості господарства основними виробничими фондами та ефективності їх використання.

Таблиця

Показники руху основних виробничих фондів

Показники	По господарству			Показники 20__ в % 20__ рр.
	20__р.	20 __ р.	20 __р.	
<i>Вихідні дані</i>				
1 .Балансова вартість основних засобів на початок року, тис. грн				
2.Балансова вартість основних засобів на кінець року, тис. грн				
3.Надійшло основних засобів за рік, тис. грн.				
4.Вибуло за рік, тис. грн				
5 Нарахована амортизації за рік, тис. грн				
<i>Розрахункові показники</i>				
1 .Коефіцієнт зростання				
2. Коефіцієнт вибуття				
3. Коефіцієнт оновлення				
4. Коефіцієнт зношення				
5. Коефіцієнт придатності				

Показники забезпеченості господарства
основними виробничими фондами

Показники	По господарству			Показники 200_ в % 200_ рр.
	20 ___ р.	20___ р.	20 __ р.	
<i>Вихідні дані</i>				
Сільськогосподарські угіддя, га				
Середньорічна чисельність працюючих, осіб				
Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн				
Дохід від реалізації продукції, тис. грн				
Прибуток, тис. грн				
<i>Розрахункові показники</i>				
Фондозабезпеченість, тис. грн.				
Фондоозбросеність, грн				
Фондовіддача, грн				
за товарною продукцією				
за прибутком				
Фондомісткість, грн.				
за товарною продукцією				
за прибутком				

Висновки

Завдання 3. Виробничі основні фонди підприємства на початок року становили 5 229 тис. грн. У перших числах липня того ж року фірма придбала нові основні фонди вартістю 557 тис. грн, а на початку листопада вивела з експлуатації фізично спрацьовані основні фонди вартістю 127 тис. грн. У розрахунковому році обсяг товарної продукції має становити 24760 тис. грн., а рівень рентабельності продукції - 12 %. Визначити фондовіддачу та фондомісткість продукції на підприємстві.

Завдання 4. Середньорічна вартість виробничих основних фондів підприємства дорівнює 6 200 тис. грн. У базовому році

обсяг виручених від реалізації продукції коштів склав 4340 тис. грн., рівень рентабельності продукції становить 25 %. У розрахунковому році передбачається збільшити середньорічну вартість основних фондів на 4 %, обсяг реалізації на 8 %, а витрати на виробництво зменшити на 3 %. Обчислити і проаналізувати ріст фондівіддачі у підприємстві. Проаналізувати основні фактори росту фондівіддачі у аграрному виробництві.

Завдання 5. Визначити показники руху основних фондів виходячи з того, що вартість їх на початок року становила 17 500 тис. грн., протягом року в експлуатацію введено основних фондів на суму 900 тис. грн. За цей час вибуло основних фондів на суму 600 тис. грн. Сума зношення основних фондів на кінець року - 11,4 тис. грн.

Питання для самоконтролю

1. Економічний зміст поділу виробничих засобів на основний і оборотний капітал.
2. Сутність поділу основних фондів на виробничі і невиробничі, сільськогосподарського і несільськогосподарського призначення.
3. Показники забезпечення та руху основних фондів.
4. Грошова оцінка основних фондів, її види.
5. Фізичне спрацювання та техніко-економічне старіння основних фондів. Сутність простого та розширеного відтворення.
6. Відтворення основних засобів: амортизація, її види та методи нарахування.
7. Сутність виробничої потужності підприємства.
8. Показники ефективності використання основних фондів.
9. Грошова оцінка основних засобів.
10. Напрямки підвищення ефективності використання основного капіталу.

ОБОРОТНІ ЗАСОБИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

План заняття:

1. Економічна суть оборотного капіталу та його склад
2. Структура оборотного капіталу й оцінка запасів при їх виробничому споживанні
3. Забезпеченість аграрних підприємств оборотним капіталом та його кругообіг
4. Методика визначення ефективності використання оборотного капіталу та її факторний аналіз
5. Мінімізація потреби у виробничих запасах і фактори поліпшення використання оборотного капіталу
6. Мінімізація сукупних витрат на виробничі запаси вузькоспеціалізованих аграрних підприємств, переробних виробництв в аграрних і агропромислових підприємствах

Мета та завдання: навчитися визначати та аналізувати показники та ефективності використання оборотних засобів використання

Ключові поняття і терміни: оборотні фонди, виробничі запаси, незавершене виробництво, Готова продукція, товари, дебіторська заборгованість, грошові кошти та їх еквіваленти, витрати майбутніх періодів, інші оборотні засоби, коефіцієнт оборотності оборотних засобів, тривалість обороту оборотних засобів, показники матеріаловіддачі та матеріаломісткості

Практичні завдання:

Завдання 1. Визначити показники економічної ефективності використання оборотних засобів в сільськогосподарському підприємстві.

Таблиця 1

Показники економічної ефективності використання оборотних засобів

Показники	По господарству			Показники 20__ в % 20__рр.
	20__р.	20__р.	20__р.	
<i>Вихідні дані</i>				

Середньорічний залишок оборотних засобів, тис. грн				
Матеріальні витрати, тис. грн				
Виручка від реалізації, тис. грн				
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн				
Прибуток, тис. грн.				
<i>Розрахункові показники</i>				
Коефіцієнт оборотності				
Тривалість одного обороту, днів				
Коефіцієнт завантаженості				
Матеріаломісткість продукції, грн				
Виробництво на 1 грн оборотних засобів, грн				
товарної продукції				
прибутку				
Міститься оборотних засобів в 1 грн, грн				
товарної продукції				
прибутку				

Завдання 2. У звітному році підприємство реалізувало продукції на суму 2 700 тис. грн. Середньорічний залишок оборотних коштів становив 2250 тис. грн. За умови, що обсяг реалізованої продукції в розрахунковому році зростає на 15%, а оборотність оборотних коштів скоротиться на 44 дні, визначити розмір умовного вивільнення оборотних коштів, величину середньорічного залишку, за якого досягається це вивільнення. Вказати на організаційно-економічні заходи, що спрямовані на підвищення рівня оборотності оборотних коштів в аграрних підприємствах.

Завдання 3. Розрахувати ефективність використання оборотних засобів у аграрному підприємстві за умови: середньорічний залишок оборотних засобів -2120 тис. грн., виручка від реалізації - 3250 тис. грн., всі затрати звітного року, крім оплати праці, відрахувань на соціальні заходи -2300 тис. грн., вартість молодняка переведеного в основне стадо - 60 тис. грн., вартість худоби вибракуваної з основного стада - 48 тис. грн.

Завдання 4. Визначити рівень ефективності використання

оборотних коштів підприємства за показником числа їх оборотів за умови, що обсяг реалізації товарної продукції за два суміжні роки становив 2500 і 2950 тис. грн., а середньорічна сума оборотних коштів дорівнювала відповідно 2350 та 2490 тис. грн.

Питання для самоконтролю:

1. Економічний зміст поділу виробничих засобів на основні та оборотні.
2. Сутність оборотного капіталу як економічної категорії.
3. Особливості використання предметів праці в сільському господарстві.
4. Виробничі запаси, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів.
5. Роль та складові частини фондів обігу.
6. Показники забезпеченості виробництва оборотним капіталом.
7. Наукова обґрунтованість поділу оборотних фондів на нормовані та ненормовані.
8. Поділ оборотних засобів за економічною суттю поділяються на матеріальні і грошові.
9. Показники забезпеченості виробництва оборотним капіталом.
10. Напрямки підвищення ефективності використання оборотного капіталу.

АТЕСТАЦІЯ 2. РЕСУРСИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

ВИТРАТИ НА ВИРОБНИЦТВО ТА РЕАЛІЗАЦІЮ ПРОДУКЦІЇ. ПОНЯТТЯ СОБІВАРТОСТІ

План заняття:

1. Поняття витрат і собівартості продукції
2. Класифікація витрат на виробництво продукції
3. Методи розподілу витрат і обчислення собівартості

Висновки

Завдання 2. Визначити і проаналізувати динаміку рівня собівартості основних видів продукції у сільськогосподарському підприємстві.

Завдання 3. Обчислити точку беззбитковості виробництва за умови, що виробнича потужність підприємства, яке виробляє один вид продукції, становить 650 тис. од. на рік, а надходження від реалізації виробів - 2600000 грн. Постійні витрати на виробництво продукції складають 900000 грн., змінні витрати - 1360000 грн.

Завдання 4. На підприємстві витрати на оренду приміщень та їх утримання становлять 4000 тис. грн. на рік, а витрати на управління, інженерне і виробничо-господарське обслуговування та амортизаційні відрахування - 3000 тис. грн. Змінні витрати на один виріб складають 200 грн., його продажна ціна - 300 грн. Визначити мінімальний обсяг випуску продукції на рік, який забезпечує беззбитковість виробництва.

Питання для самоконтролю:

1. Суть собівартості продукції (робіт, послуг) і її види.
2. Відмінності між виробничою і повною собівартістю.
3. Поняття і класифікація операційних витрат.
4. Поняття фінансових і надзвичайних витрат.
5. Склад елементів операційних витрат.
6. Склад основних і неосновних, прямих і непрямих витрат.
7. Поняття додаткових витрат.
8. Значення та зміст поділу виробничих витрат на постійні і змінні.
9. Методи визначення собівартості одиниці с/г продукції.
10. Фактори і шляхи зменшення собівартості с/г продукції.

КІНЦЕВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

План заняття:

1. Суть економічної ефективності
2. Показники та оцінка економічної ефективності діяльності підприємства.
3. Показники рентабельності

Мета та завдання: визначити та проаналізувати показники рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції

Ключові поняття і терміни: ефективність, технологічна ефективність, економічна ефективність, соціальна ефективність, рентабельність, рівень рентабельності, доход підприємства, прибуток, валовий прибуток (збиток), чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, звичайна діяльність.

Практичні завдання:

Завдання 1. Визначити показники рентабельності сільськогосподарського виробництва.

Завдання 9.2. Визначити кількісний вплив рівня собівартості та рівня ціни на цінову конкурентоспроможність зерна та цукрових буряків в господарстві.

Завдання 2. Визначити та проаналізувати основні показники ефективності сільськогосподарського виробництва.

Таблиця

Показники рентабельності
сільськогосподарського виробництва в _____

Показники	По господарству			Показник и 20__ в % 20__ рр.
	20__р.	20__р.	20__р.	
1. Площа сільськогосподарських угідь, га				
2. Середньорічна вартість основних фондів і оборотних засобів, тис. грн				

3. Виробнича собівартість реалізованої продукції, тис. грн.,				
в т.ч.: в рослинництві				
в тваринництві				
4. Виручено від реалізації, тис. грн				
в т.ч.: в рослинництві				
в тваринництві				
5. Прибуток, тис. грн				
в т.ч.: в рослинництві				
в тваринництві				
6. Приведена маса прибутку, тис. грн на 100 на с.г. угідь				
в т.ч.: в рослинництві				
в тваринництві				
7. Рівень рентабельності, %				
в рослинництві				
в тваринництві				
8. Норма прибутку, %				

Висновки

Завдання 3. Розрахувати рівень рентабельності виробництва та рентабельність продажу зерна за умови: ціна на 1 ц. продукції - 52 грн., рівень собівартості - 40 грн. за 1 ц. Отримані результати проаналізувати.

Завдання 4. Розрахувати рівень товарності, рентабельності та рентабельності продажу, якщо: кількість реалізованої продукції - 25600 ц, кількість виробленої продукції - 37460 ц, виручка від реалізації продукції - 765 тис. грн, собівартість реалізованої продукції – 500 тис. грн. Розрахувати показники рентабельності сільськогосподарського виробництва за умови: виручка від реалізації продукції - 4200 тис. грн., собівартість реалізованої продукції - 3100 тис. грн., середньорічна вартість активів - 9800 тис. грн., площа сільськогосподарських угідь - 4100 га.

Питання для самоконтролю:

1. Результати виробничої діяльності - поняття і види.
2. Товарна та чиста продукція, методика їх визначення.
3. Прибуток (збиток), його економічна суть.
4. Види прибутку, послідовність їх визначення.
5. Ефективність як економічна категорія, її види.
6. Поняття рентабельності, її показники, методика визначення.
7. Система показників економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції.
8. Поняття беззбитковості виробництва (критичного обсягу реалізації продукції), способи визначення точки беззбитковості. Напрямки підвищення економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції

ТРУДОВІ РЕСУРСИ ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

План заняття:

1. Ринок праці. Загальна характеристика трудових ресурсів
2. Зайнятість населення
3. Характеристика трудових ресурсів
4. Продуктивність праці, показники та методи її визначення.
5. Форми і системи оплати праці.

Мета та завдання: визначити сутність понять «трудові ресурси», «економічно активне населення», «трудовий колектив», «персонал», «кадри», «людський капітал», а також класифікацію персоналу за різними ознаками; особливості формування витрат на оплату праці, їх поділ на постійні і змінні та місце цих витрат у структурі собівартості продукції аграрних і переробних підприємств; сутність продуктивності праці, значення її підвищення та особливості визначення в сільськогосподарському та переробному виробництвах; шляхи підвищення продуктивності праці в агропромисловому виробництві та зниження його сезонності; теоретичне підґрунтя і методичні основи обґрунтування економічної доцільності

інвестування в заміну живої праці капіталом; сутність мотивації і оплати праці, тарифної системи та сфера застосування і методичної основи нарахування оплати праці за відрядною і погодинною системами оплати праці.

Ключові поняття і терміни: трудові ресурси, персонал підприємства, керівники, спеціалісти, службовці, робітники, професія, кваліфікація, календарний фонд робочого часу, номінальний фонд робочого часу, ефективний фонд робочого часу, норма часу, норма виробітку, коефіцієнт обороту за прийомом, коефіцієнт обороту за вибуттям, коефіцієнт плинності кадрів

Практичні завдання:

Завдання 1. У звітному році робочий час 800 середньооблікових робітників підприємства розподілявся таким чином: ними було відпрацьовано 180 000 людино-днів. Неявки на роботу розподілилися таким чином:

- чергові відпустки - 13 000 людино-днів;
- відпустки на навчання - 2 000 людино-днів;
- відпустки у зв'язку з пологами - 11 800 людино-днів;
- невиходи через хворобу - 7 600 людино-днів;
- відпустки з дозволу адміністрації - 1 200 людино-днів;
- вихідні і святкові дні - 85 200 людино-днів;
- цілоденні простої - 900 людино-днів;
- прогули - 300 людино-днів.

Необхідно скласти звітний і плановий баланси робочого часу в розрахунку на одного середньооблікового робітника з урахуванням таких змін у плановому році:

- відпустки на навчання зменшаться на 10%;
- відпустки у зв'язку з пологами збільшаться на 5%;
- неявки через хворобу зменшаться на 5%;
- інші невиходи на роботу з поважних причин залишаться без змін. Необхідно визначити зміну продуктивності праці відповідно до складеного плану. Дані занести до таблиці

Таблиця

Розрахунок балансу робочого часу середньооблікового

працівника

Показники	Очікувані результати	
	поточного року	розрахункового року
Кількість календарних днів		
Вихідні та святкові дні		
Номінальний фонд робочого часу, днів		
Невиходи на роботу, днів		
з них:		
Відпустки		
Захворювання		
невиходи, що дозволяються законом		
з дозволу адміністрації		
Прогули		
цілодобові простої		
Страйки		
Явочний робочий час, днів		
Середня тривалість робочого дня, годин		
Внутрішньозмінні втрати робочого часу та простої, годин		
Кількість робочих годин		
Ефективний фонд часу за рік, годин		

Завдання 2. Визначте, наскільки зміниться норма виробітку і процент її виконання, якщо для виготовлення однієї деталі витрачається 20 хвилин. Робоча зміна триває 8 годин (з перервою на обід - 0,5 години). Протягом цієї зміни працівник встигає виготовити 32 вироби.

Завдання 3. Визначте процент зменшення трудомісткості виробництва, якщо продуктивність праці в цілому по підприємству зростає на 20%.

Завдання 4. Планом промислового підприємства передбачено виготовлення товарної продукції в обсязі 40 млн грн. На підприємстві протягом року працюватиме 2500 працівників. Кількість робочих днів на рік складе 234, середня тривалість робочого дня складе 8 годин. За наведеними даними слід розрахувати середньорічний, середньоденний та середньогодинний виробіток на одного працівника.

Завдання 5. Обсяг товарної продукції за планом

виробництва по підприємству на рік складає 38400 тис грн. Середньооблікова чисельність промислово-виробничого персоналу підприємства 3420 осіб, ефективний фонд робочого часу одного робітника за рік складає 1936 годин. Тривалість робочого дня - 8 годин. Визначте середньорічний, середньоденний та середньогодинний виробіток на одного робітника промислово-виробничого персоналу.

Питання для самоконтролю:

1. Сутність, класифікація та структура персоналу.
2. Визначення чисельності персоналу та його оцінка.
3. Кадрова політика і система управління персоналом.
4. Сутність заробітної плати, її структура та джерела коштів.
5. Тарифна система оплати праці та її основні елементи.
6. Форми і системи оплати праці, преміювання працівників.
7. Безтарифні системи оплати праці.
8. Продуктивність праці: сутність, методи вимірювання та фактори зростання.

ІНВЕСТИЦІЙНІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ ЕФЕКТИВНІСТЬ

План заняття:

1. Економічна суть інвестицій та основні напрями їх здійснення
2. Оцінка ефективності виробничих інвестицій.
3. Капіталовкладення підприємств
4. Загальна характеристика інновацій та інноваційної діяльності підприємств. Вплив новачій на виробництво, господарську і підприємницьку діяльність
5. Загальна характеристика напрямів НТП і його основні риси

Мета та завдання: визначити, розрахувати та проаналізувати джерела надходження капітальних інвестицій в сільське господарство, опанувати методикау розрахунку

порівняльної та абсолютної ефективності капітальних інвестицій.

Ключові поняття і терміни: інвестиційна діяльність, реципієнт, інвестори, реальні інвестиції, фінансові інвестиції, прямі інвестиції, непрямі інвестиції, приватні інвестиції, державні інвестиції, іноземні інвестиції, спільні інвестиції, інвестиційний проект, термін окупності, чистий приведений дохід, капітальні вкладення

Практичні завдання:

Завдання 1. Визначити і засвоїти методика розрахунку загальної ефективності капітальних інвестицій

Завдання 2. За умови, що для господарства необхідно придбати вантажний автотранспортний засіб. Порівняння здійснюється серед трьох варіантів. Вартість автомобіля за першим варіантом - 50000 грн., за другим - 85000, за третім - 100000. Собівартість наданих цими засобами послуг буде складати відповідно 27000, 29000, 24000. Нормативний коефіцієнт ефективності капітальних інвестицій $E = 0,15$. Визначити приведені витрати по кожному варіанту і економічно обґрунтувати найдоцільніший варіант.

Методика розрахунку. Визначення порівняльної економічної ефективності реальних, основу якої становить вибір економічно найдоцільнішого проекту капітальних вкладень, здійснюється через обчислення показника приведених витрат (P_v).

$$P_v = C_i + EK_i, \quad \min, \text{ де}$$

C_i - поточні витрати (собівартість) за i -тим проектом (варіантом); E - нормативний коефіцієнт ефективності використання капітальних інвестицій; K_i - капітальні інвестиції за i -тим проектом.

Таблиця

Показники абсолютної економічної ефективності інвестицій
(умовні дані)

Показники	варіанти		
	1	2	3

Вихідні дані	3500	4700	5200
1. Вартість валової продукції (в співставних цінах), тис. грн			
2. Вартість доходу від реалізації, тис. грн	1700	1400	2500
3. Одержано прибутку від реалізації продукції, тис. грн	700	500	1500
4. Затрати на капітальні інвестиції, тис. грн	8500	9800	12000
Розрахункові дані			
1. Коефіцієнт абсолютної ефективності капітальних інвестицій (одержано на 1 грн. капітальних інвестицій):			
валової продукції			
доходу від реалізації			
прибутку			
2. Строк окупності, роки			
за доходом від реалізації			
за прибутком			

Висновки

Завдання 3. Підприємство розробляє інвестиційний проект в сфері переробки сільськогосподарської продукції, реалізація якого в практиці господарювання впродовж чотирьох років може забезпечити грошові доходи (потоки), що дорівнюють відповідно 6000, 4000, 3000 і 2000 грн.

Завдання 4. Чи є економічно вигідним цей проект, якщо дисконтна ставка встановлена на рівні 10%, а початкові інвестиції дорівнюють 5000 грн, на початок другого року - 1500 грн, третього - 1700 грн., четвертого - 2000 грн.

Завдання 5. Підприємство планує реалізувати інвестиційний проект вартістю 100 тис. грн., практичне здійснення якого спрямоване на організацію виробництва нового виду продукції. Фінансування проекту здійснюватиметься на початок першого

року його реалізації. Очікуються грошові потоки на кінець року: 1 - го - 50 тис. грн.; 2-го - 40 тис. грн.; 3-го - 50 тис. грн. За розрахунковий період береться початок 4-го року.

Визначити: майбутню чисту приведену вартість інвестиційного проекту за дисконтної ставки 4 і 25 %; внутрішню ставку дохідності проекту; термін окупності вкладених інвестицій.

Завдання 6. Підприємство розробляє інвестиційний проект, реалізація якого в практиці господарювання впродовж чотирьох років може забезпечити грошові доходи, що дорівнюють відповідно 6000, 4000, 3000, 2000 грн.

Чи є прийнятним економічно цей проект, якщо дисконтна ставка встановлена на рівні 10 %, а початкові інвестиції дорівнюють 9000 грн.

Завдання 7. На основі обґрунтування сучасного стану машинно-тракторного парку підприємства спеціалісти вважають, що через чотири роки машинно - тракторний парк підприємства необхідно буде поновити новим комплексом машин орієнтовною вартістю на 260 тис. грн. Чи достатньо для цього буде у господарства коштів, якщо підприємство поклало на депозит 80 тис. грн. під 12 % річних і далі воно в змозі щорічно виділяти по 20 тис. грн. та класти її у банк під указаний відсоток.

Питання для самоконтролю:

1. Інвестиції та джерела їх формування в аграрних підприємствах.
2. Обґрунтувати необхідність та назвати методи зіставлення інвестицій у часі.
3. Назвати показники ефективності інвестиційного проекту та навести методику їх визначення.
4. Назвати основні чинники підвищення ефективності формування і використання

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНА БАЗА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

План заняття:

1. Функціональна роль матеріально-речових елементів основних виробничих фондів.
2. Витрати на утримання техніки і економічні підходи до обґрунтування беззбитковості її роботи і заміни.
3. Тракторний парк і ефективність його використання.
4. Ефективність використання комбайнового парку.
5. Транспортні засоби аграрних підприємств і ефективність їх використання.
6. Виробничі будівлі та споруди й ефективність їх використання.

Мета та завдання: навчитися визначати показники ефективності використання МТП та автопарку господарства. Визначити показники використання машинно-тракторного парку, автопарку та забезпеченості енергоресурсами аграрних підприємств.

Ключові поняття і терміни: автомобіле-дні перебування в господарстві; вантажопідйомність середньооблікового автомобіля; енергетичні ресурси підприємства, енергозабезпеченість виробництва; енергоозброєність праці, електрооснащеність виробництва, електроозброєність праці; умовно-еталонний трактор; умовно-еталонний гектар; обсяг транспортних робіт (вантажоперевезень), обсяг вантажоперевезень; показники використання тракторного парку; показники продуктивності: річний виробіток умовно-еталонних гектарів одним трактором, змінний виробіток одним трактором, денний виробіток одним трактором, коефіцієнт виконання тракторним парком норм виробітку; показники економічності: собівартість одного умовно-еталонного гектара, витрати пального на 1 умовно-еталонний гектар; показники використання комбайнового парку: показники інтенсивності:

кількість відпрацьованих одним комбайном машино-днів і окремо машинно-змін за сезон; показники продуктивності: кількість зібраних гектарів одним комбайном за сезон, за машино-день і за машинно-змину, обсяг намолоченого зерна одним комбайном за сезон, один машино-день, за одну машинно-змину; показники економічності: собівартість 1 га зібраної площі; витрати пального на 1 га зібраної площі; коефіцієнт використання автопарку; коефіцієнт технічної готовності; середня технічна швидкість; середня експлуатаційна швидкість; середня відстань перевезень 1 т вантажу; середньодобовий пробіг автомобіля в км; коефіцієнт використання пробігу; коефіцієнт використання вантажопідйомності; показники економічності: собівартість тонно-кілометра, грн.; прямі експлуатаційні витрати на 100 км пробігу; витрати пального на 100 км пробігу і окремо на 100 т/км; витрати пального на тонну перевезеного вантажу; середньооблікова кількість автомобілів

Практичні завдання:

Завдання 1. Визначити показники використання машинно-тракторного парку за умови:

Вихідні дані:

В господарстві нараховується	тракторів	
Марка трактора, кількість тракторів	Коефіцієнт переведення в умовні	Кількість можливих днів роботи
К - 700 --- 2 од.	2,71	220
Т - 150 --- 6 од.	1,65	220
ДТ - 75 --- 4 од.	1,0	230
МТЗ - 80 --- 5 од.	0,70	250
МТЗ - 82 --- 4 од.	0,73	250

2. Тракторами відпрацьовано машинно-днів – 4800, машинно-змін - 5760

3. Вироблено - 37 тис. ум. ет. га

4. Витрати пов'язані з експлуатацією машинно-тракторного парку склали - 980,5 тис. грн.

5. Вартість валової продукції рослинництва - 1200 тис. грн.

Визначити:

Показники	Методика розрахунку	Значення
Кількість ум. етал. тракторів		
Кількість відпрацьованих за рік 1 ум. ет. трактором машино - днів		
машино-змін		
Коефіцієнт змінності		
Коефіцієнт використання робочого часу		
Річний виробіток 1 ум. ет. трактором, ум. ет. га.		
Виробіток ум. ет. га за зміну		
за день		
Собівартість ум. ет. га, грн		
Вартість продукції рослинництва на 1 ум.ет. га, грн		

Завдання 2. Визначити показники використання енергоресурсів.

Вихідні дані:

1. Кількість енергетичних потужностей - 10 315 к.с.
2. Витрати електроенергії - 639 080 кВт-год.
3. Площа сільськогосподарських угідь - 2 850 га
4. Середньорічна чисельність працюючих - 260 осіб.
5. Дохід від реалізації продукції - 480 тис.грн.
6. Прибуток - 120 тис.грн.

Визначити:

Показники	Методика розрахунку	Значення
1. Енергозабезпеченість	1/3	
2. Енергоозброєність	1/4	
3. Електрозабезпеченість	2/3	
4. Електроозброєність	2/4	
5. Енерговіддача		
- за доходом від реалізації	6/1	
- за прибутком	7/1	

Завдання 3. Визначити показники використання автопарку за умови:

Вихідні дані: Середньорічна кількість автомобілів – 18
 Автомобіле-дні перебування в господарстві - 6300 в тому числі в роботі 4700 в ремонті 80. Загальний пробіг автомобілів 490 000 км в тому числі з вантажем 294 000 км Автомобіле-тоно-дні в господарстві - 22 680 в тому числі в роботі - 16 920 Час перебування автомобілів в наряді - 28 200 в тому числі в русі - 16 900 З вантажем було виконано -19 500 рейси Перевезено вантажів 504 000 т, в тому числі самоскидами 110 000 на автопричепах 15 000. Обсяг вантажоперевезень автопарку 686 000 тонна - км в тому числі самоскидами 125 000 на автопричепах 22 000 Витрати на утримання автопарку 343 тис. грн. Витрати пального - 125 т

Визначити:

Показники	Методика розрахунку	Значення
На 1 автомобіль:		
відпрацьовано днів		
виконано т/км		
перевезено вантажів		
Коефіцієнт використання автопарку		
Коефіцієнт технічної готовності		
Коефіцієнт використання робочого часу		
Середньодобовий пробіг		
Середньотехнічна та експлуатаційна швидкість		
Середня відстань рейсу з вантажем		
Середня відстань перевезення 1 т вантажу		
Коефіцієнт використання пробігу		
Коефіцієнт вантажопідйомності		
Собівартість 1 т/км		
Витрати пального на 10 т/км.		

1. Визначити та проаналізувати показники використання тракторного парку, якщо: відпрацьовано машинно - змін - 6300, машинно - днів - 5500, кількість ум. ет. га - 38,42, вироблено - 45 тис. ум. ет. га.

2. Визначити показники забезпеченості господарства автопарком, якщо: кількість автомобілів в господарстві -23, автомобіле - дні перебування в господарстві - 6400, в тому

числі:- в роботі - 5200, в ремонті - 1200, перевезено вантажів - 35690 т., виконано - 45700 т/км, загальний пробіг - 530000 км, час перебування в русі - 23400

Питання для самоконтролю:

1. Поділ засобів праці на групи за їх функціональним призначенням.
2. Поняття та склад матеріально-технічної бази підприємства.
3. Енергетичні ресурси аграрних підприємств.
4. Показники та рівень забезпеченості виробництва енергетичними потужностями.
5. Показники ефективності використання енергетичних та електричних потужностей підприємств.
6. Склад витрат на утримання техніки та зміст їх поділу на постійні і змінні.

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА ТА ТВАРИННИЦТВА

План заняття:

1. Сільське господарства як провідна ланка АПК
2. Галузева структура рослинництва
3. Зональна спеціалізація
4. Розвиток галузей тваринництва
5. Особливості введення скотарства, свинарства і вівчарства

Мета та завдання: визначити та проаналізувати показники рентабельності виробництва продукції рослинництва; визначити та проаналізувати показники місця галузі в економіці господарства та економічну ефективність виробництва продукції тваринництва.

Ключові поняття і терміни: ефективність, технологічна ефективність, економічна ефективність, соціальна ефективність, рентабельність, рівень рентабельності, підходи до визначення

рентабельності, прибуток підприємства, валовий прибуток (збиток), чистий дохід (виручка), звичайна діяльність; економічна ефективність, економічна ефективність молочного скотарства, ефективність виробництва яловичини і телятини, економічна ефективність свинарства, економічна ефективність вівчарства, економічна ефективність виробництва продукції птахівництва

Практичні завдання:

Завдання 1. Визначити показники рентабельності сільськогосподарського виробництва.

Завдання 2. Визначити кількісний вплив рівня собівартості та рівня ціни на цінову конкурентоспроможність зерна та цукрових буряків в господарстві.

Завдання 3. Визначити та проаналізувати основні показники ефективності сільськогосподарського виробництва.

Таблиця

Показники рентабельності сільськогосподарського виробництва

Показники	По господарству			Показники 20 в % 20 рр.
	20 __р.	20__р.	20__р.	
I. Площа сільськогосподарських угідь, га				
1. Середньорічна вартість основних фондів і оборотних засобів, тис. грн				
3. Виробнича собівартість реалізованої продукції, тис. грн.,				
в т.ч.: в рослинництві				
в тваринництві				
4. Виручено від реалізації, тис. грн				
в т.ч.: в рослинництві				
в тваринництві				
5. Прибуток, тис. грн				
в т.ч.: в рослинництві				
в тваринництві				
б.Приведена маса прибутку, тис. грн на 100 на с.г. угідь				

В т.ч.: в рослинництві				
В тваринництві				
7. Рівень рентабельності, %				
В рослинництві				
В тваринництві				
8. Норма прибутку, %				

Завдання 4. Визначити та проаналізувати розміри тваринницької галузі у господарстві.

Таблиця

Динаміка поголів'я виробництва продукції
та продуктивності тварин

Показники	Роки			Звітний рік до базового, ±
	20__р.	20__р	20__р	
Середньорічне поголів'я, гол.				
ВРХ на вирощуванні та відгодівлі корів				
свиней				
Вироблено приросту ВРХ, ц				
Вироблено приросту свиней, ц				
Валовий надій молока, ц				
Середньодобовий приріст, г				
ВРХ				
свиней				
Середньорічний надій молока на 1 корову, кг				

Питання для самоконтролю:

1. Яке економічне значення рослинництва?
2. Яка роль системи землеробства в підвищенні ефективності землеробства?
3. Яке народногосподарське значення виробництва зерна і яка роль у вирішенні продовольчої проблеми?
4. Розкрийте суть методики визначення показників економічної ефективності виробництва зерна.

5. Охарактеризуйте народногосподарське значення технічних культур.
6. Якими показниками характеризується економічна ефективність технічних культур.
7. Обґрунтуйте основні економічні райони розміщення виробництва технічних культур.
8. Обґрунтуйте високу трудомісткість виробництва картоплі і овочів і які шляхи її зниження?
9. Які особливості виробництва картоплі і овочів в приміській й сировинній зонах України?
10. Розкрийте суть методики визначення показників економічної ефективності виробництва картоплі і овочів.
11. Які особливості визначення економічної ефективності виробництва плодів, ягід і винограду?

1. В чому полягає народногосподарське значення тваринництва?
2. Охарактеризуйте молочний і м'ясний підкомплекси України.
4. Дайте характеристику розвитку і розміщення скотарства.
5. Охарактеризуйте рівень розвитку молочної галузі України.
6. Які основні показники економічної ефективності виробництва молока Ви знаєте?
7. Назвіть основні показники економічної ефективності виробництва м'яса ВРХ.
8. Які основні шляхи підвищення економічної ефективності молочного і м'ясного скотарства?
9. В чому полягають особливості розвитку і розміщення свинарства?
10. Які економічні показники характеризують ефективність свинарства?
11. Назвіть основні шляхи підвищення ефективності свинарства.
12. Розкрийте народногосподарське значення птахівництва.
13. Які особливості розвитку і розміщення птахівництва?
14. Охарактеризуйте економічну ефективність птахівництва.
15. Назвіть основні показники економічної ефективності

виробництва яєць і м'яса птиці.

16. Яке народногосподарське значення галузі бджільництва?

17. Дайте характеристику економічній ефективності бджільництва.

РОЗМІЩЕННЯ, СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ, КОНЦЕНТРАЦІЯ І ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА

План заняття:

1. Суть і фактори розміщення та спеціалізації с/г виробництва

1. Форми спеціалізації й методика визначення виробничого напрямку підприємства

3. Галузі й галузева структура аграрних підприємств та методика її визначення

4. Методика визначення ефективності галузевої структури підприємства

Мета та завдання: визначити загальногосподарську та галузеву спеціалізації, рівень спеціалізації та її економічну ефективність.

Ключові поняття і терміни: розміщення; спеціалізація; спеціалізація сільського господарства: територіальна, спеціалізація аграрних підприємств; внутрішньогосподарська спеціалізація; галузь; галузі поділяють на: головні, додаткові та підсобні; концентрація сільського господарського виробництва.

Практичні завдання:

Завдання 1. Визначити та проаналізувати загальногосподарську та галузеві спеціалізації, визначити рівень спеціалізації та її виробничий напрям. Для визначення рівня спеціалізації користуються формулою: K_c - коефіцієнт спеціалізації, T - питома вага кожної галузі в структурі товарної продукції, % і - порядковий номер галузі (виду продукції) в ранжированому ряду по питомій вазі в структурі товарної продукції. Коефіцієнт спеціалізації господарства

Таблиця

Структура товарної продукції в

Види продукції	20_р.			20_р.			20_р.			В серед за 3 роки		Місце га лузі ранжированому ряду
	Х	Он	в % до всього	Х	Он	в % до всього	Х	Он	в % до всього	Х	Он	
І.Зерно												
2.Соняшник												
3.Цукрові буряки												
4.Овочі відкритого ґрунту												
5.Плоди												
6.Інша продукція рослинництва												
7.Разом по рослинництву												х
8.ВРХ (жива маса)												
9.Свині (жива маса)												
Ю.Коні (жива маса)												
ІІ.Молоко незбиране												
12.Вовна												
13.Яйця												
14.Мед												
15.Риба ставкова												
16.Інша продукція тваринництва												
17.Разом по тваринництву												
18.Інша реалізація по господарству												
19.Всього по господарству												

Завдання 2. Визначити виробничий напрям та рівень спеціалізації підприємства, якщо дохід (виручка) від реалізації

зернових культур становить 7830 тис. грн; цукрових буряків - 6500 тис. грн; соняшнику - 1200 тис. грн; овочів - 780 тис. грн; молока - 6850 тис. грн; м'яса ВРХ - 4300 тис. грн.

Завдання 3. Визначити виробничий напрям та рівень спеціалізації підприємства, якщо дохід (виручка) від реалізації зернових культур становить 1500 тис. грн; ріпаку - 1100 тис. грн; соняшнику - 2200 тис. грн; плодів - 480 тис. грн; молока - 3250 тис. грн; м'яса свиней - 1300 тис. грн.

Завдання 4. Визначити рівень товарності, виробничу собівартість 1 ц та собівартість 1 ц реалізованого молока за умови, що підприємством було вироблено 2200 ц, реалізовано - 1850 ц, виробничі витрати становлять - 500 тис. грн, собівартість реалізованої продукції - 690 тис. грн.

Завдання 5. Обчислити точку беззбитковості виробництва за умови, що виробнича потужність підприємства, яке виробляє один вид продукції, становить 650 тис. од. на рік, а надходження від реалізації виробів - 2600000 грн. Постійні витрати на виробництво продукції складають 900000 грн., змінні витрати - 1360000 грн.

Питання для самоконтролю:

1. Економічна суть розміщення і спеціалізації виробництва.
2. Фактори розміщення і спеціалізації сільськогосподарського виробництва в умовах ринкових відносин.
3. Форми і види спеціалізації.
4. Методика визначення виробничого напрямку і рівня спеціалізації підприємства.
5. Товарна продукція та її структура. Виробничий напрям підприємства.
6. Диверсифікація виробництва аграрних підприємств, її економічна оцінка.
7. Поняття концентрації, показники і оптимальні розміри виробництва.
8. Економічна суть міжгосподарської кооперації та агропромислової інтеграції.
9. Види агропромислової інтеграції та господарських

формувань.

10. Напрямки підвищення ефективності виробництва в спеціалізованих та інтегрованих підприємствах.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ І ПІДТРИМКА ДОХОДІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

План заняття:

1. Поняття і необхідність державного регулювання і підтримки доходів сільськогосподарського виробництва
2. Механізм державного регулювання і підтримки доходів сільськогосподарського виробництва
3. Досвід державного регулювання і підтримки доходів сільськогосподарського виробництва в розвинутих країнах Заходу і можливість його використання в Україні

Мета та завдання: Обґрунтувати завдання соціально-економічного, науково-технічного та економічного характеру, розв'язувати які має держава. Переваги та недоліки державного регулювання розвитку аграрних підприємств.

Ключові поняття і терміни: Економічні і правові важелі державного регулювання економіки; зміст макроекономічного планування; державний бюджет; грошова підсистема; кредит; кредитування; державний кредит; банківський кредит; комерційний кредит.

Практичні завдання:

Завдання 1. Згідно з чинним законодавством України, монополістом вважається підприємство, частка якого на ринку відповідного товару складає: а) 35%; б) 50%; в) 25%; г) 20%.

Завдання 2. За яких обсягів виробництва у сільськогосподарському підприємстві можна досягти середньорічного рівня продуктивності праці у розмірі 16 500 грн., за умови що середньорічна чисельність працюючих за рік

складала 160 осіб? а) 2200 тис. грн.; б) 2640 тис. грн.; в) 2840 тис. грн.; г) 1031 тис. грн.

Питання для самоконтролю:

1. В чому полягає поняття адміністративних методів втручання в розвиток аграрних підприємств.

2. Які основні принципи державного регулювання економіки ви знаєте.

3. Зміст і форми практичної реалізації методів і принципів державного регулювання економіки, сукупності виконуваних державою економічних функцій.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Теми індивідуальних завдань (рефератів, презентацій, доповідей)

1. Економічний зміст процесу виробництва у сільськогосподарському господарстві
2. Особливості сільськогосподарського господарства
3. Предмет і методи науки “Економіка аграрного виробництва”
4. Місце науки “Економіка аграрного виробництва” в системі економічних наук
5. Поняття аграрного підприємства та його складові ланки
6. Види аграрних підприємств та їх об’єднань
7. Механізм реструктуризації аграрних підприємств та врегулювання майнових відносин
8. Економічні основи діяльності господарських товариств в сільському господарстві
9. Економічні основи діяльності приватних аграрних підприємств та фермерських господарств
10. Мікро та макро середовище діяльності аграрних підприємств
11. Поняття та складові ринку лісогощодарської продукції
12. Матеріально-технічна база аграрного господарства
13. Система агросервісу
14. Банкрутство та санація аграрних підприємств
15. Зміст і фактори розміщення та спеціалізації сільськогосподарського виробництва
16. Форми спеціалізації та методика визначення виробничого напрямку підприємства
17. Галузева структура аграрного підприємства
18. Визначення ефективності галузевої структури аграрного підприємства і оцінка альтернатив на перспективу
19. Поняття інтенсивності, екстенсивний та зрівноважений типи розвитку
20. Система показників інтенсивності

21. Формування інтенсивного типу розвитку та його екологічність
22. Прискорення обороту виробничих ресурсів і розподіл валового продукту
23. Суть, форми і значення агропромислової інтеграції
24. Економічний механізм інтеграції
25. Регіональні агропромислові формування
26. Агропромислові фірми та підприємства
27. Економічний зміст концентрації та диверсифікації аграрного виробництва
28. Міжнародний досвід кооперації в сільському господарстві
29. Економічні основи діяльності сільськогосподарських виробничих кооперативів
30. Економічні основи діяльності обслуговуючих кооперативів в сільському господарстві
31. Процедура створення кооперативу та особливості управління його діяльністю
32. Технологічна, економічна та соціальна ефективність аграрного виробництва
33. Рівень рентабельності та норма прибутку
34. Особливості аналізу впливу факторів на зміну рівня рентабельності виробництва
35. Визначення точки беззбитковості виробництва
36. Показники оцінки ринкової позиції підприємства за даними його балансу
37. Шляхи підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва
38. Земельні ресурси сільськогосподарського господарства, їх структура, якість та види родючості землі
39. Земельний кадастр і грошова оцінка землі
40. Система оподаткування лісогосподарських земель
41. Економічні аспекти оренди землі
42. Система показників інтенсивності та ефективності використання земельних ресурсів в сільському господарстві
43. Персонал аграрного підприємства, його структура і облік

44. Показники забезпеченості підприємства трудовими ресурсами та сезонності їх використання
45. Економічний зміст та структура фонду оплати праці
46. Система показників продуктивності праці
47. Фактори підвищення продуктивності праці
48. Економічний зміст та структура основних виробничих фондів
49. Грошова оцінка основних засобів
50. Джерела відтворення та амортизація основних фондів
51. Лізинг основних фондів
52. Система показників ефективності використання основних фондів
53. Виробнича потужність підприємства, зміст та коефіцієнт її використання
54. Основні групи засобів праці та показники використання енергетичних потужностей підприємства
55. Ефективність використання тракторного парку
56. Ефективність використання комбайнів
57. Ефективність використання транспорту аграрного підприємства
58. Виробничі будівлі, споруди та ефективність їх використання
59. Економічний зміст, структура і вартісна оцінка оборотного капіталу
60. Забезпеченість оборотним капіталом та його кругообіг
61. Показники ефективності використання оборотного капіталу
62. Нормування потреби в оборотних засобах.
63. Нематеріальні активи (ресурси) аграрних підприємств
64. Авансований капітал аграрних підприємств, його структура та джерела формування
65. Власний капітал аграрних підприємств
66. Позичковий капітал аграрних підприємств
67. Економічний зміст та види собівартості
68. Групи, елементи та статті операційних витрат
69. Постійні та змінні витрати

70. Методи визначення собівартості одиниці лісогосподарської продукції та послуг
71. Аналіз впливу факторів на динаміку собівартості одиниці продукції
72. Резерви зниження собівартості лісогосподарської продукції
73. Валова продукція
74. Товарна продукція і показники товарності
75. Кінцева і чиста продукція
76. Валовий дохід і прибуток
77. Ціна та цінова конкурентоспроможність
78. Фактори ціноутворення і види цін
79. Проблема паритету цін.
80. Поняття та показники якості продукції
81. Забезпечення конкурентоспроможної якості продукції
82. Стандартизація і сертифікація продукції
83. Зміст та напрями науково - технічного прогресу в сільському господарстві
84. Інноваційний процес розвитку
85. Підвищення ефективності використання мінеральних добрив та хімічних засобів захисту
86. Біологічний напрям науково - технічного прогресу
87. Економічна оцінка окремих технологічних нововведень в сільському господарстві
88. Поняття і зміст державного регулювання розвитку сільськогосподарського господарства
89. Сучасний механізм державної підтримки розвитку сільськогосподарського господарства в Україні
90. Досвід державного регулювання розвитку сільськогосподарського господарства в умовах розвиненої ринкової економіки

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Аграрне господарство: сутність, основні елементи та їх взаємозв'язок.
2. Організація аграрного господарства та їх структура.
3. Історія розвитку аграрного господарства України.
4. Сільськогосподарської фонд України та показники його використання.
5. Парадигма сталого розвитку.
6. Екологічні основи сталого лісоуправління.
7. Економічно стале с/г управління: використання деревинних ресурсів лісу та види лісокористування.
8. Соціально стала діяльність у сільськогосподарському господарстві.
9. Сутність, класифікація та структура персоналу.
10. Визначення чисельності персоналу та його оцінка.
11. Кадрова політика і система управління персоналом.
12. Сутність заробітної плати, її структура та джерела коштів.
13. Тарифна система оплати праці та її основні елементи.
14. Форми і системи оплати праці, преміювання працівників.
15. Безтарифні системи оплати праці.
16. Продуктивність праці: сутність, методи вимірювання та фактори зростання.
17. Основні засоби: склад, структура, оцінка і переоцінка.
18. Амортизація та методи нарахування амортизаційних відрахувань.
19. Знос, його види та форми усунення.
20. Ефективність відтворення та використання основних засобів і земель аграрного фонду
21. Нематеріальні ресурси: сутність та характеристика.
22. Сутність нематеріальних активів та особливості їх обліку.
23. Підходи до визначення вартості нематеріальних активів та їх амортизація.
24. Оборотні кошти: сутність, склад, структура та джерела формування.
25. Нормування оборотних коштів.

26. Показники, шляхи, джерела та напрями підвищення ефективності використання оборотних коштів.
27. Сутність та класифікація інвестиційних ресурсів.
28. Інвестиційні рішення у сільськогосподарському виробництві.
29. Оцінка ефективності інвестицій, невизначеність та ризик.
30. Практичні аспекти оцінювання інвестицій.
31. Витрати виробництва.
32. Сукупні витрати та собівартість продукції.
33. Собівартість окремих виробів.
34. Напрями зниження собівартості продукції та показники оцінювання витрат.
35. Ціни: сутність, види, функції.
36. Методи ціноутворення.
37. Показники виробництва і реалізації продукції.
38. Дохід та прибуток підприємства.
39. Показники оцінки фінансового стану підприємства.
40. Ефективність виробництва: сутність, показники вимірювання, види та фактори зростання.

РЕКОМЕНДОВАНІ ЛІТЕРАТУРНІ ДЖЕРЕЛА

Основні

1. Brue, Stanley L. and MacPhee, Craig, "From Marx to Markets: Reform of the University Economics " // Journal of Economic Education. Vol. 26, № 2, Spring.
2. McConnell, Campbell. Economics : Principles, Problems, & Policies : [англ.] / Campbell McConnell, Stanley Brue, Sean Flynn. 21st Ed. McGraw-Hill, 2018.
3. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. – 2-ге вид., доп. і перероблене / В.Г.Андрійчук. К.: КНЕУ, 2002. С.177 - 218.
4. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу : підручник. К. : КНЕУ, 2013. С. 622-655
5. Гетьмана, М-во освіти і науки України. 7-ме вид., без змін. К.: КНЕУ, 2008. 551[1] с.
6. Господарський кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2003. №18-22
7. Гриньова, В. М.Фінанси підприємств: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання Прес, 2014. 424 с
8. Земельний кодекс України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
9. Іванілов О.С., Таряник О.М., Перетятко А.Ю. Економіка підприємства: навч. посіб. для самостійного вивч. дисципліни. Х.: Консум, 2008. 376 с.
10. Ковальчук, І.В. Економіка підприємства: Навчальний посібник / Міністерство освіти і науки України. І.В. Ковальчук. К.: Знання, 2008. 679 с.
11. Круш П.В., Подвігіна В. І., Сердюк Б. М. Економіка підприємства : навч. посіб. К.: Ельга-Н, 2007. 780 с.
12. Манів, З.О.Економіка підприємства: Навчальний посібник / Міністерство освіти і науки України. К.: Знання, 2012.

580 с.

13. Національні стандарти бухгалтерського обліку в Україні. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://search.Ligazakon.ua>

14. Петрович Й.М., Кіт А.Ф., Кулішов В.В. Економіка підприємства : Підручник Львів: Магнолія Плюс, 2014. 680 с.

15. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

16. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства : підручник / за ред; М-во освіти і науки України, КНЕУ. 2-е вид., перероб. та доп. . К., 2011. 526 с.

17. Філімоненко, О.С. Фінанси підприємств: навч. посіб. для студ. вуз. 2-е вид., перероб. і доп. . К.: Кондор, 2005. 400 с.

18. Шваб, Л.І. Економіка підприємства: навч. посіб. для студ. Вищих навчальних закладів. К.: Каравела, 2004. 568 с.

Додаткові

1. Broyaka Antonina, Khaietska Olha Unemployment as a major socio-economic problem of society development. (Безробіття як головна соціально-економічна проблема розвитку суспільства) *Polish journal of science*. 2020. № 27. Vol. 2. P. 57-67.

2. Broyaka A The Information Support of Agricultural Information-Advisory Activity in Ukraine as the Key Component of Its Development. *Business Inform* 2017/1/1. № 474. p.130-136.

3. Khaietska O.P. Features of innovation politics of enterprises. (Особливості інноваційної політики підприємств) *Historical sciences. Colloquium-journal*. Warszawa, Polska. 2021. №2 (89). P.12-19.

4. Olha Khaietska. Analysis of key macroeconomic indicators and features of economic growth of Ukraine. (Аналіз основних

макроекономічних показників та особливостей економічного зростання України) *Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts Katowice School of Technology*. Copyright by Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach. 2019. 23-32 p.

5. Olha Khaietska. Assessment of the investment climate in Ukraine. (Оцінка інвестиційного клімату в Україні) *Gesellschaftsrechtliche Transformationen von wirtschaftlichen Systemen in den Zeiten der Neo-Industrialisierung*. Collective monograph. Verlag SWG imex GmbH, Nuremberg, Germany, 2020. 170-180 p.

6. Брояка А.А. Аналіз основних макроекономічних індикаторів соціально-економічного розвитку України. *Проблеми економіки*. – 2018. – №1. – С. 42–48.

7. Брояка А.А. Передумови та перспективи еколого-орієнтованого розвитку в Україні. Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, обліку, менеджменту, фінансів та права» (Полтава, 26 січня 2019 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2019. Ч.6. – С. 8-10.

8. Брояка А.А. Сучасні проблеми забезпечення продовольчої безпеки України та шляхи їх вирішення / А.А. Брояка // *Економіка. Фінанси. Право*. – 2017. – №. 4/2. – С. 52 - 58.

9. Брояка А.А. Тенденції розвитку ринку праці України в сучасних умовах / А.А. Брояка, Р.О. Лукіяненко. *Економіка. Фінанси Право*. 2019. №. 2/2. С. 4 - 9.

10. Брояка А.А., Хасцька О.П. Сучасний стан та тенденції інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств харчової промисловості. *Економіка. Фінанси. Менеджмент*. 2018. №7. С. 53-64.

11. Бурлака Н.І. Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва у процесі реформування

земельних відносин. *Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету «Економіка, фінанси, менеджмент : актуальні питання науки і практики»*. Серія: Економічні науки. 2018. № 1. С. 56-68.

12. Бурлака Н.І., Дюк А.А. Екологізація земельних ресурсів в умовах глобалізації: регіональний аспект. *Ефективна економіка*. 2018. № 10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua>

13. Гончарук І.В., Браніцький Ю.Ю., Томашук І.В. Основні аспекти ефективного формування і використання ресурсного потенціалу у сільськогосподарських підприємствах (на прикладі Уладово-Люлінецької ДСС ІБК І ЦБ). *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 10. С.54-68.

14. Гончарук І.В., Іщенко Я.П., Стригун І.В. Організаційні аспекти облікового забезпечення управління в інтегрованих науково-виробничих структурах (на прикладі інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України). *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 9. С.33-45.

15. Ковальчук С.Я. Агроекологічний потенціал України: основа вироблення органічної продукції Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. № 4 (09). с.51-57. URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/9-2017-ukr>

16. Ковальчук С.Я. Економіко - екологічне оновлення аграрного сектору в системі пріоритетів інноваційного розвитку. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. Вінниця 2016. №12. с.16-26

17. Ковальчук С.Я. Європейські орієнтири аграрної сфери України: перспективи та можливості. *Економіка та суспільство*. 2016. №2. URL: <http://economyandsociety.in.ua>

18. Салькова І. Ю. Теоретичні основи інноваційного розвитку АПК України. *Агросвіт*. № 7, 2016. С. 27-31.

19. Сахно А.А., Салькова І.Ю., Слободянюк А.О. Особливості оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємств. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2018. № 1. С. 77-86.
20. Сахно А.А. Проблеми дослідження фінансової безпеки держави та шляхи її вирішення. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2018. № 2 (58). С. 49-57
21. Феняк Л.А. Порухення цінового паритету та шляхи його подолання в економіці України. *Ефективна економіка*. 2018. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua>
22. Феняк Л.А. Теоретичні підходи до визначення сутності інвестиційних ресурсів підприємств. *Ефективна економіка*. 2017. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/>
23. Хаецкая О.П. Структура потребления и индекс потребительских цен в Украине. Украина, Болгария, ЕС: экономические и социальные тенденции развития материалы II Международной научно-практической конференции. – Болгария, Бургас: Авангард Прима. 27-30 июня 2018. С. 86-89.
24. Хасцька О.П. Економічне зростання в Україні. Теоретико-методологічні трансформації економічної науки у ХХІ ст.: перспективи нової парадигми: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 28-29 трав. 2019 р.). Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т. С.310-314.
25. Хасцька О.П. Особливості економічного зростання в Україні та світі. Електронне наукове фахове видання. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua>
26. Хасцька О.П. Сучасні тенденції зовнішньоекономічної діяльності України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2017. № 2. С.79-83.

Навчально-методичне видання

Хаєцька Ольга Петрівна

ЕКОНОМІКА АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

*для проведення практичних занять здобувачів першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми
навчання галузі знань - 20 Аграрні науки та продовольство
спеціальності - 208 Агроінженерія*

Формат А5

Умовн.-друк. аркушів 2,1